

Õiguskantsler

Anastassia Kovalenko-Kõlvart
Riigikogu korruptsioonivastane
erikomisjon
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 09.12.2025 nr 2-7/25-308/1

Meie 20.02.2026 nr 10-3/260439/2601540

Riigikogu erikomisjoni juurdepääs riigi äriühingu teabele

Austatud korruptsioonivastase erikomisjoni esimees

Täna erikomisjoni pöördumise eest. Soovisite teada, millised on Riigikogu liikmete ning erikomisjoni õigused saada teavet Eesti Energia AS-i ja selle tegevusega seotud füüsiliste isikute kohta.

Osaliselt leiab vastuse neist tähelepanekutest, mille õiguskantsler esitas [Riigikogu põhiseaduskomisjonile 2020. aastal tehtud ettekandes](#). Praegune olukord erineb ettekandes käsitletust selle poolest, et Eesti Energia AS on sajaprotsendiliselt riigi äriühing, mitte erakapitalil põhinev äriühing.

Järgnev käsitus jääb üldiseks, sest õiguskantsler ei saa määratleda konkreetse isiku kohustusi Riigikogu erikomisjoni suhtes. See võiks olla kohtu pädevuses, kui seadus võimaldaks küsimuse kohtusse jõudmist (vt õiguskantsleri ettekande sisesejuhatuse p 2 ning ettekande p 7).¹

Praegune olukord erineb õiguskantsleri ettekandes käsitletust selle poolest, et kui erakapitalil põhineval ettevõttel võib olla avaliku huviga vastanduv erahuvi, mida kaitseb ettevõtlusvabadus kui põhiõigus (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 31), siis sajaprotsendiliselt riigile kuuluv äriühing saab enda huvide kaitseks tugineda ainult avalikule huvile (vt [RKHKo 14.03.2022, 3-19-509](#), p 14). Põhiõiguse kaitsele tuginemine tuleb siiski kõne alla juhul, kui ettevõtte peaks teavet avaldama mõne teise isiku kohta, kellel on põhiõigused.

[Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse \(RKKTS\) § 17](#) näeb ette nelja liiki Riigikogu komisjone: alatised, eri-, uurimis- ja probleemkomisjonid. Neil komisjonidel on mõnevõrra erinevad teabe saamise võimalused, kuid neil on ühine peamine teabeallikas: Vabariigi Valitsus, selle liikmed ja täidesaatva riigivõimu asutused ([RKKTS § 22](#) lg 1 punktid 1 ja 2). Nendelt organitelt ja asutustelt ei pea komisjonid küsima teavet üksnes täidesaatva riigivõimu asutuste ([Vabariigi Valitsuse seaduse \(VVS\) § 38](#) tähenduses) tegevuse kohta. Küsida võib ka selliste äriühingute kohta, milles riigil on osalus.

¹ Kehtiva seaduse kohaselt on siiski võimalik sarnase küsimuse kohtusse jõudmine *uurimiskomisjonile* vastamast keeldumisel – selle saab lahendada trahvi määramise menetluses, vt [RKKTS § 23](#).

Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon teostab pealegi parlamentaarset järelevalvet korruptsioonivastaste meetmete rakendamise üle ([korruptsioonivastase seaduse \(KVS\) § 9 lg 1](#)). Need meetmed ei puuduta aga üksnes täidesaatva riigivõimu asutusi (ka Riigikohus on tuginenud erikomisjonile eriseadusega antud õigusele teostada järelevalvet eraõigusliku juriidilise isiku – täpsemalt erakonna – üle; RKÜKo 21.05.2008, [3-4-1-3-07](#), p 47). RKKTS ja riigivaraseadus (RVS) kohustavad seega koostöös riigi äriühingu kohta teavet andma riigi osalust valitsevat ministriumile (või riigitulundusasutust; [RVS § 5 lg 1](#)), selle ministriumi ministrit ([RVS § 5 lg 5](#)) ning ka Vabariigi Valitsust tervikuna ([RVS § 76](#)).

RKKTS § 22 lõike 1 punkt 3 võimaldab komisjoni istungile kutsuda ka valitsusasutuste ametnikke ja teisi isikuid, kuid nemad on *kohustatud* teavet andma ainult uurimiskomisjonile. See paistab RKKTS § 22 lõike 1 punkti 3 (või ka KVS § 9 lg 2) sõnastuse võrdlusest sama paragrahvi teise lõikega, milles *ainult uurimiskomisjoni* kohta on rõhutatud: „Kutsutu on kohustatud ilmuma, andma selgitusi ning vastama küsimustele. Komisjoni poolt nõutud andmed ja dokumendid tuleb esitada komisjoni määratud tähtpäevaks“ (vt ka [RKKTS §-s 23](#) selle kohutuse rikkumise eest ette nähtud karistust; selles olukorras sunniraha sätestamine oleks küll tõhusam, kuna seda saaks kohaldada korduvalt).

RKKTS kohaselt ei ole *kohustatud* erikomisjonile *otse* vastama riigi äriühing või iga selle juhtorgani liige. Nemad võivad aga olla (teistest normidest tulevalt) kohustatud teavitama osalust valitsevat ministriumile või selle ministrit, keda omakorda saab kohustada saadud teavet jagama Riigikogu komisjonile.

Mis puudutab Riigikogule antava teabe sisu, siis nagu õiguskantsler oma ettekandes (p 5) märkis, ei sisalda RKKTS ühelt poolt küll õiguslikku alust keelduda Riigikogu liikmele ärisaladuse avaldamisest, kuid ei paku teiselt poolt piisavat kaitset, et seda teavet ei avaldataks näiteks ettevõtte tegevusvaldkonnas konkurendina tegutsevale Riigikogu liikmele, ega ka kaitset avalikustamise eest.

Riigikogu liikmele või komisjonile antud vastus võib pealegi saada aluseks süüdimõistmisele. Kui isik on kohustatud andma Riigikogu liikmele või komisjonile teavet iseenda või oma lähedase tegevuse kohta riigi äriühinguga seoses, kohaldub põhiseaduse § 22 lõikes 3 sätestatud enese mittesüüstamise privileeg: kedagi ei tohi sundida tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu (vt ka kriminaalmenetluse seadustiku § 34 lg 1 p 1 ja § 71). RKKTS ei sisalda praegu ka tagatist, et kui selliseid ütlusi Riigikogu liikmele või komisjonile andma kohustatakse, siis ei või neid kasutada süüteomenetluses (võrdle näiteks [pankrotiseaduse § 85](#) lõikega 4; dokumentide väljanõudmise kohta vt ka RKKKo 24.10.2024, [1-22-3234/49](#), p-d 19 ja 22).

Riigikogu teostab parlamentaarset kontrolli avalikust huvist lähtudes ning on avalikkuse kontrolli üks osa. Avalikkuse kontroll seisneb rikkumise avalikkuse ette toomises, et oma tööd alustaks järelevalveasutused, millele seadus annab erikomisjoniga võrreldes tõhusamad meetmed (nagu nt läbiotsimine). KVS § 9 lõige 3 sätestabki seda arvestades, et süüteo tunnuste ilmnemisel edastab erikomisjon materjalid uurimisasutusele või väärteto kohtuvälisele menetlejale.

Kui süüteomenetlust on juba alustatud (nagu praegusel juhtumil), võib avalik huvi erikomisjoni menetluse jätkamiseks olla ammendunud. Erikomisjoni menetluse jätkamine üheaegselt süüteomenetlusega tekitab probleeme ka sellele inimesele, kelle suhtes süüteomenetlust läbi viiakse. Paralleelne menetlus võib tekitada temas segadust, rikkuda tema õigusi (eelkõige olukorras, kus inimene ei saa aru, et kui ta annab Riigikogus teavet enda või oma lähedase kohta,

siis seda võidakse kasutada ka süüteomenetluses) ning koormata teda ülemäära (tuleb suhelda korraga mitme riigiasutusega, mille tegevuse reeglid on erinevad).

Õiguskantsler soovitas oma ettekandes lisada teabe kaitse tagatised Riigikogu kodu- ja töökorra seadusesse. Nii loodaks suurem kindlustunne teabe andjatele, mis omakorda võib neid ajendada senisest paremale koostööle Riigikoguga.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
õiguskantsleri asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Liina Lust-Vedder 693 8429
Liina.Lust-Vedder@oiguskantsler.ee